

เอกสารประกอบการเรียน

เรื่อง การดำรงชีพของสิ่งมีชีวิต

กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

เล่มที่

1

การสืบพันธุ์และวัฏจักรชีวิต ของพืชดอก

วิไลรัตน์ อนุสรณ์ประดิษฐ์

ครูชำนาญการ

โรงเรียนพิณพลราษฎร์ ตั้งตรงจิตร 12

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2

คำนำ

เอกสารประกอบการเรียน เล่มที่ 1 เรื่อง การสืบพันธุ์และวัฏจักรชีวิตของพืชดอก ได้จัดทำขึ้นเพื่อใช้ประกอบการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ รายวิชา พื้นฐานวิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เพื่อเป็นสื่อประกอบการสอนและพัฒนา การสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ หลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551

ลักษณะสำคัญของเอกสารประกอบการเรียน เรื่อง การสืบพันธุ์และวัฏจักร ชีวิตของพืชดอก คือ ให้ผู้เรียนรู้ถึงและยังให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะพัฒนากระบวนการคิด โดยใช้คำถามจากแบบฝึกหัดท้ายเล่ม

ผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเอกสารประกอบการเรียน เล่มที่ 1 เรื่อง การ สืบพันธุ์และวัฏจักรชีวิตของพืชดอก จะทำให้เกิดประโยชน์ในการจัดการศึกษาตาม หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ให้บรรลุจุดหมายได้อย่าง แท้จริง

วิไลรัตน์ อนุสรณ์ประดิษฐ์

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข
คำชี้แจงการใช้เอกสารประกอบการเรียน	ง
จุดประสงค์การใช้เอกสารประกอบการเรียน	จ
แบบทดสอบก่อนเรียน	1
หน้าที่ของส่วนประกอบต่างๆ ของดอก	4
การจำแนกดอกพืช	5
การสืบพันธุ์ของพืชดอก	7
วัฏจักรชีวิตของพืชดอก	11
แบบฝึกหัดที่ 1	14
แบบฝึกหัดที่ 2	15
แบบฝึกหัดที่ 3	17
แบบฝึกหัดที่ 4	18
แบบทดสอบหลังเรียน	20
เฉลยแบบทดสอบก่อนเรียน	23
เฉลยแบบฝึกหัดที่ 1	24
เฉลยแบบฝึกหัดที่ 2	25
เฉลยแบบฝึกหัดที่ 3	27
เฉลยแบบฝึกหัดที่ 4	28
เฉลยแบบทดสอบหลังเรียน	30
บรรณานุกรม	33

สารบัญภาพ

	หน้า
รูปที่ 1 ส่วนประกอบของดอก	4
รูปที่ 2 ดอกพริกและดอกมะเขือ	5
รูปที่ 3 ดอกฟักทอง	5
รูปที่ 4 ส่วนประกอบของเกสรเพศผู้และเกสรเพศเมีย	6
รูปที่ 5 การถ่ายเรณู	7
รูปที่ 6 ปัจจัยต่างๆ ที่ทำให้เกิดการถ่ายเรณู	8
รูปที่ 7 การปฏิสนธิ	8
รูปที่ 8 การเปลี่ยนแปลงของรังไข่และออวุลหลังการปฏิสนธิ	9
รูปที่ 9 การแตกหน่อของไฟและกล้วย	10
รูปที่ 10 การแตกต้นใหม่จากใบ	10
รูปที่ 11 วัฏจักรชีวิตของมะเขือ	11
รูปที่ 12 วัฏจักรชีวิตของทานตะวัน	12
รูปที่ 13 วัฏจักรชีวิตของกระเจี๊ยบและข้าว	13

คำชี้แจงการใช้ เอกสารประกอบการเรียน

เอกสารประกอบการเรียนใช้ประกอบการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้
วิทยาศาสตร์ รายวิชาพื้นฐานวิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีทั้งหมด 8 เล่ม

สำหรับเอกสารประกอบการเรียนเล่มที่ 1 การสืบพันธุ์และวัฏจักรชีวิตของพืช
ดอก ใช้เวลาจัดการเรียนรู้ 2 ชั่วโมง มีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษารายละเอียดคำชี้แจงการใช้เอกสารประกอบการเรียนและจุดประสงค์
การใช้เอกสารประกอบการเรียนให้เข้าใจ
2. ทำแบบทดสอบก่อนเรียน จำนวน 10 ข้อและบันทึกคะแนนในแบบสรุปผล
การเรียนรู้
3. ศึกษาเนื้อหาในเอกสารประกอบการเรียน
4. ทำแบบฝึกหัดท้ายบทเรียน แบบฝึกหัดที่ 1-4
5. ตรวจสอบคำตอบ และบันทึกคะแนนลงในแบบสรุปผลการเรียนรู้
6. ทำแบบทดสอบหลังเรียนจำนวน 10 ข้อและบันทึกคะแนนในแบบ
สรุปผลการเรียนรู้

จุดประสงค์การใช้ เอกสารประกอบการเรียน

1. นักเรียนสามารถระบุส่วนประกอบและโครงสร้างที่เกี่ยวข้องกับการสืบพันธุ์ของพืชดอก
2. นักเรียนสามารถอธิบายการสืบพันธุ์ของพืชดอก และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้
3. นักเรียนอธิบายวัฏจักรชีวิตของพืชดอกได้

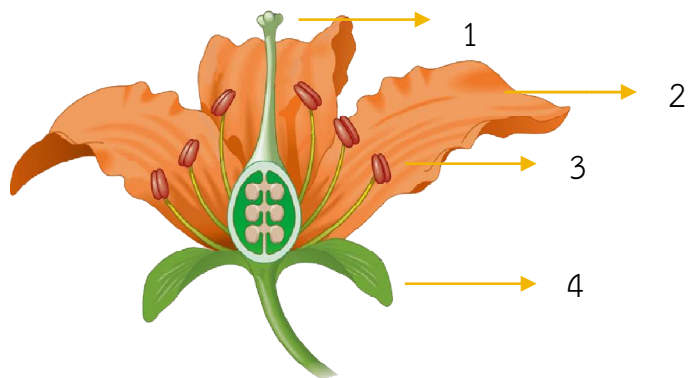

แบบทดสอบก่อนเรียน

คำชี้แจง ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียวแล้วทำเครื่องหมายกากบาท (X) ลงในกระดาษคำตอบ (คะแนนเต็ม 10 คะแนน)

พิจารณาภาพต่อไปนี้ แล้วตอบคำถามข้อ 1-2

1. จากภาพ หมายเลข 2 และ 3 คืออะไร
  - ก. กลีบดอก และ เกสรเพศเมีย
  - ข. กลีบดอก และ เกสรเพศผู้
  - ค. กลีบเลี้ยง และ เกสรเพศผู้
  - ง. กลีบเลี้ยง และ เกสรเพศเมีย
2. ห่อหุ้มดอกขณะที่ดอกยังอ่อนเพื่อป้องกันอันตรายจากแมลง คือประโยชน์ของหมายเลขใด
  - ก. หมายเลข 1
  - ข. หมายเลข 2
  - ค. หมายเลข 3
  - ง. หมายเลข 4
3. กลีบดอกมีประโยชน์อย่างไร
  - ก. สร้างเซลล์สืบพันธุ์
  - ข. ป้องกันอันตรายจากแมลง
  - ค. ใช้ในการสังเคราะห์ด้วยแสง
  - ง. ล่อแมลงเพื่อช่วยถ่ายเรณู

4. เกสรเพศผู้ ทำหน้าที่อะไร
  - ก. สร้างเซลล์ไข่
  - ข. สร้างเรณู
  - ค. สร้างสีให้กลีบดอก
  - ง. สร้างสารป้องกันแมลง
5. ดอกที่มีเกสรเพศเมียและเกสรเพศผู้อยู่ในดอกเดียวกัน จัดเป็นดอกประเภทใด
  - ก. ครบส่วน
  - ข. ไม่ครบส่วน
  - ค. สมบูรณ์เพศ
  - ง. ไม่สมบูรณ์เพศ
6. การปฏิสนธิของพืช คืออะไร
  - ก. การผสมกันของเรณูกับเซลล์ไข่
  - ข. กระบวนการสร้างเซลล์สืบพันธุ์
  - ค. การถ่ายเรณูโดยใช้แมลง
  - ง. การแพร่พันธุ์พืชโดยใช้เมล็ด
7. ข้อใดเกิดขึ้นเป็นอันดับแรก ในการสืบพันธุ์แบบอาศัยเพศของพืช
  - ก. การปฏิสนธิ
  - ข. รังไข่เจริญเป็นผล
  - ค. การถ่ายเรณู
  - ง. การงอกของเรณู
8. พืชข้อใดเป็นดอกสมบูรณ์เพศ
  - ก. กุหลาบ มะเขือ
  - ข. ข้าวโพด ตำลึง
  - ค. มะละกอ บวบ
  - ง. ฟักทอง มะยม
9. การที่วัฏจักรชีวิตของพืชสามารถดำเนินต่อไปได้เรื่อยๆ ทำให้เกิดผลดีต่อพืชอย่างไร
  - ก. ไม่ตาย
  - ข. ไม่สูญพันธุ์
  - ค. ไม่กลายพันธุ์
  - ง. เจริญเติบโตดี

10. ข้อใดแสดงวัฏจักรชีวิตของต้นถั่วฝักยาวได้ถูกต้อง

- ก. ต้นถั่วฝักยาว → ดอก → ผล → เมล็ดแก่ → ต้นถั่วฝักยาว
- ข. ต้นถั่วฝักยาว → ผล → เมล็ดแก่ → ดอก → ต้นถั่วฝักยาว
- ค. ต้นถั่วฝักยาว → เมล็ดแก่ → ดอก → ผล → ต้นถั่วฝักยาว
- ง. ต้นถั่วฝักยาว → ผล → ดอก → เมล็ดแก่ → ต้นถั่วฝักยาว

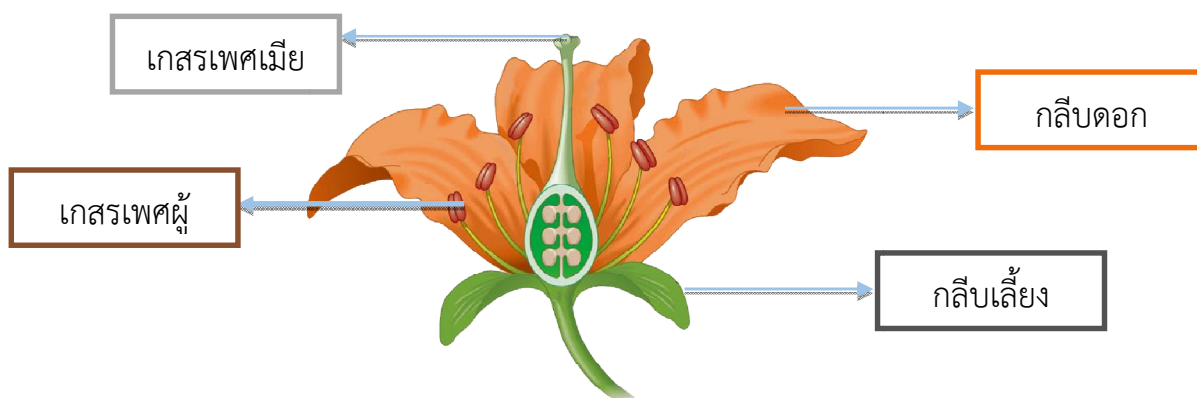
ทำแบบทดสอบก่อน
เรียนแล้ว
ไปศึกษาบทเรียนกัน

การสืบพันธุ์ของพืชดอก

หน้าที่ของส่วนประกอบต่างๆของดอก

พืชที่เห็นโดยทั่วไปเมื่อเจริญเติบโตเต็มที่ จะมีดอก ซึ่งมีลักษณะ ขนาด และสีแตกต่างกัน ดอกทำให้พืชดูสวยงาม บางชนิดนอกจากจะมีสีดึงดูดแล้ว ยังมีกลิ่นหอมอีกด้วย สีและกลิ่นของดอกไม้จะล่อแมลงให้มาช่วยในการสืบพันธุ์ ซึ่งจะมีส่วนประกอบที่สำคัญ 4 ส่วน ดังนี้

รูปที่ 1 ส่วนประกอบของดอก

ที่มา : <https://www.slideshare.net/ssuser0456ab/2-8777649>

1. กลีบเลี้ยง จะเรียงตัวเป็นชั้นอยู่ด้านนอกสุด มีสีเขียวคล้ายใบ มีหน้าที่ช่วยห่อหุ้ม ส่วนที่อยู่ข้างในของดอกเอาไว้ขณะที่ดอกยังอ่อนอยู่เพื่อป้องกันอันตรายจาก แมลง
2. กลีบดอก เป็นส่วนที่อยู่ถัดเข้ามาจากกลีบเลี้ยง และห่อหุ้มเกสร ขณะที่เกสรวงยังอ่อนอยู่ มักมีสีสันสวยงาม เพื่อดึงดูดแมลงให้มาตอม เพื่อช่วยผสมเกสร
3. เกสรเพศผู้ เป็นส่วนที่ถัดเข้ามาจากกลีบดอกเป็นอวัยวะสร้างเซลล์สืบพันธุ์เพศผู้ มักมีหลายอัน แต่ละอันประกอบด้วยก้านชูอับเรณู อับเรณู และเรณู
4. เกสรเพศเมีย เป็นส่วนที่อยู่ชั้นในสุด ทำหน้าที่สร้างเซลล์สืบพันธุ์เพศเมีย เกสรเพศเมียประกอบด้วยยอดเกสรเพศเมีย รังไข่ และออวุล

การจำแนกดอกของพืช

ใช้ส่วนประกอบของดอกเป็นเกณฑ์จำแนกได้ 2 ประเภท คือ

1. ดอกสมบูรณ์ เป็นดอกที่มีส่วนประกอบครบทั้ง 4 ส่วน คือ กลีบเลี้ยง กลีบดอก เกสรเพศผู้ เกสรเพศเมีย เช่น ดอกกุหลาบ ดอกบัว ดอกมะเขือ ดอกพริก เป็นต้น

รูปที่ 2 ดอกพริกและดอกมะเขือ

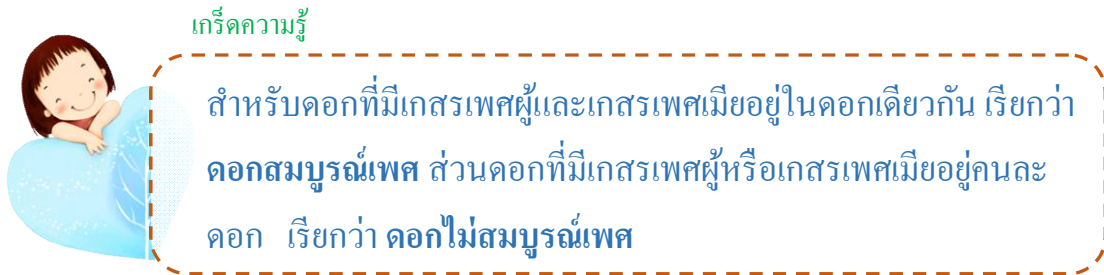
ที่มา : <http://www.the-than.com/FLower/FL-1/210/5.JPG>

2. ดอกไม่สมบูรณ์ เป็นดอกที่มีส่วนประกอบไม่ครบ 4 เช่น ดอกมะพร้าว ดอกมะระ ดอกฟักทอง ดอกมะละกอ ดอกมะพร้าว เป็นต้น

รูปที่ 3 ดอกฟักทอง

ที่มา : http://www.biogang.net/upload_img/biodiversity/biodiversity-183753-1.jpg

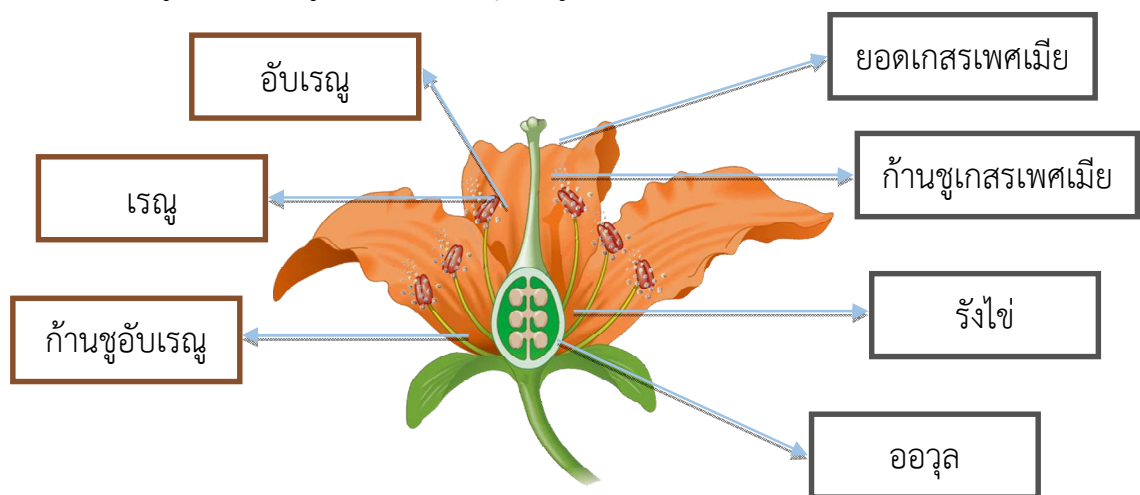
ดอกเป็นส่วนประกอบสำคัญของพืชที่ทำให้เกิดการสืบพันธุ์ ส่วนสำคัญของดอกที่ทำหน้าที่สืบพันธุ์ได้แก่ เกสรเพศผู้ และเกสรเพศเมีย

เกสรเพศเมีย ประกอบด้วย

1. ยอดเกสรเพศเมีย คือ ส่วนปลายสุดของก้านเกสรเพศเมีย มีลักษณะเป็นปุ่ม มีขนหรือยางเหนียวๆ สำหรับจับเรณู ที่ปลิวมาหรือแมลงพามา
2. ก้านชูเกสรเพศเมีย
3. รังไข่ คือ ส่วนที่ติดอยู่กับฐานรองดอก มีลักษณะเป็นกระเปาะ
4. ออวูล คือ ส่วนที่เก็บเซลล์สืบพันธุ์เพศเมีย (ไข่อ่อน)

เกสรเพศผู้ ประกอบด้วย

1. ก้านชูอับเรณู
2. อับเรณู
3. เรณู ภายในเรณูมีเซลล์สืบพันธุ์เพศผู้

รูปที่ 4 ส่วนประกอบของเกสรเพศผู้และเกสรเพศเมีย
ที่มา : <https://www.slideshare.net/ssuser0456ab/2-8777649>

การสืบพันธุ์ของพืชดอก

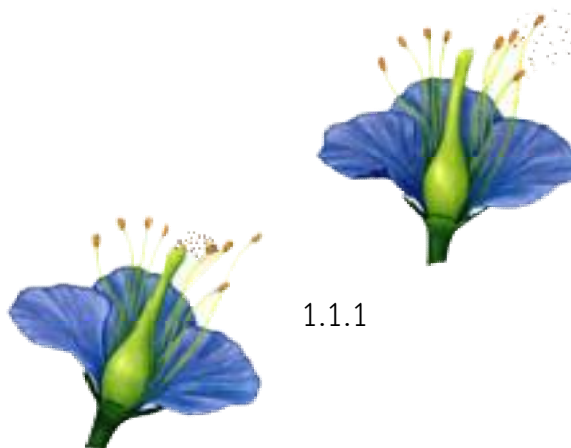
สามารถแบ่งได้ 2 ประเภท ได้แก่

1. การสืบพันธุ์แบบอาศัยเพศ หมายถึง การสืบพันธุ์ที่มีการผสมกันของเซลล์สืบพันธุ์เพศผู้กับเซลล์สืบพันธุ์ของเพศเมีย มีลำดับขั้นตอนดังนี้

1.1 การถ่ายเรณู คือ การที่เรณูจากเกสรเพศผู้ไปตกยังยอดเกสรเพศเมีย ซึ่งสามารถเกิดได้ 2 ลักษณะ ได้แก่

1.1.1 การถ่ายเรณูในดอกเดียวกัน ซึ่งจะเกิดได้เฉพาะในดอกสมบูรณ์เพศ

1.1.2 การถ่ายเรณูข้ามดอก เกิดขึ้นได้ทั้งดอกสมบูรณ์เพศและดอกไม่สมบูรณ์เพศ

1.1.1

1.1.2

รูปที่ 5 การถ่ายเรณู

ที่มา : http://kanittafon.blogspot.com/2012_12_01_archive.html

ปัจจัยต่างๆ ที่ทำให้เกิดการถ่ายเรณู ได้แก่

- **ลม** ดอกไม้ที่มีลมเป็นสื่อพาเรณูไปจะมีเรณูจำนวนมาก แห้งและเบา สามารถปลิวไปกับลมได้ง่ายและไปได้ไกลๆ ดอกมักมีขนาดเล็ก ไม่มีกลิ่นหอม เช่น ดอกข้าวและดอกพืชตระกูลหญ้าต่างๆ ละหุ่ง พวกสนเกลียะ

- **แมลง** ดอกไม้ที่มีแมลงเป็นสื่อพาเรณูไปมักเป็นดอกไม้ที่มีสีสดใส กลิ่นหอม และมีต่อมน้ำหวานเพื่อล่อแมลงให้มาหาอาหาร ซึ่งทำให้เรณูติดไปตามปีก ขา ลำตัว ปากของแมลง แมลงพวกนี้ได้แก่ ผีเสื้อ ผึ้ง แมลงภู่

- **สัตว์อื่นๆ** เช่น นกซึ่งชอบกินเกสรดอกไม้ คนช่วยผสมเกสร เป็นต้น

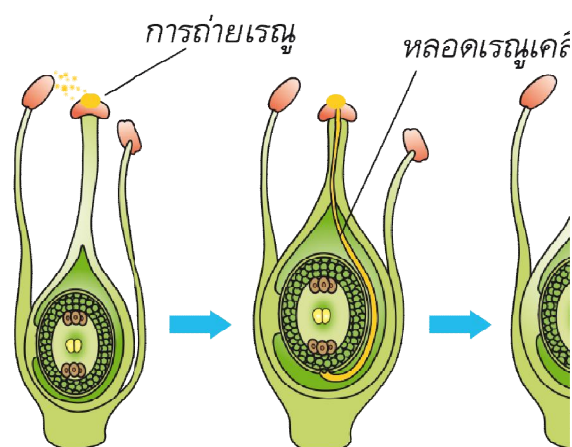
- **น้ำ** เช่น น้ำฝน

รูปที่ 6 ปัจจัยต่างๆ ที่ทำให้เกิดการถ่ายเรณู

ที่มา : <http://www.thaigoodview.com/library/contest2553/type2/science04/24/pages/index04cd.html>

1.2 การปฏิสนธิ คือ การที่เซลล์สืบพันธุ์เพศผู้(เรณู) ผสมกับเซลล์สืบพันธุ์เพศเมีย (เซลล์ไข่) เมื่อเกิดการถ่ายเรณู คือ เรณูตกลงบนยอดเกสรเพศเมีย และได้รับอาหารที่ยอดเกสรเพศเมีย จะงอกหลอดยาวลงไปยังรังไข่ และเข้าไปผสมกับเซลล์ไข่ในออวุล

รูปที่ 7 การปฏิสนธิ

ที่มา : http://www.truelookpanya.com/data/product/uploads/other4/Sci_P5_3_2.png

1.3 การเปลี่ยนแปลงของดอกหลังการปฏิสนธิ ยอดและก้านชูเกสรเพศเมียจะเหี่ยวลง กลีบเลี้ยง กลีบดอก เกสรเพศผู้ และเกสรเพศเมียก็จะแห้งแล้วร่วงหลุดไป ส่วนรังไข่และออวุลจะมีการเจริญเติบโตต่อไป โดยรังไข่จะกลายเป็นผล ส่วนออวุลจะเจริญไปเป็นเมล็ด ภายในเมล็ดจะเก็บต้นอ่อนและสะสมอาหารไว้ภายในเพื่อเกิดเป็นต้นใหม่ต่อไป

เมล็ดพืชสามารถขยายพันธุ์ได้ พืชที่มีจำนวนเมล็ดมากก็จะขยายพันธุ์ได้มาก เช่น ยะนาว แตงโม เมล่อน มะละกอ ส้ม เป็นต้น

รูปที่ 8 การเปลี่ยนแปลงของรังไข่และออวุลหลังการปฏิสนธิ

ที่มา : <http://oknation.nationtv.tv/blog/befit/2014/07/31/entry-3>

2. การสืบพันธุ์แบบไม่อาศัยเพศ หมายถึง การสืบพันธุ์ที่ไม่มีการผสมกันของเซลล์สืบพันธุ์เพศผู้กับเซลล์สืบพันธุ์ของเพศเมีย สามารถเกิดได้เองตามธรรมชาติ ได้แก่

2.1 การแตกหน่อของพืชดอกบางชนิด เช่น กล้วย พุทธรักษา ไม้

รูปที่ 9 การแตกหน่อของไม้และกล้วย

ที่มา : https://www.technologychaoban.com/news_detail.php?tnid=436

2.2 การแตกต้นใหม่จากใบ เช่น คว่ำตายหงายเป็น หรือโคมญี่ปุ่น และ กุหลาบหิน

รูปที่ 10 การแตกต้นใหม่จากใบ

ที่มา : <https://f.ptcdn.info/277/027/000/1420788557-photo-o.jpg>

วัฏจักรชีวิตของพืชดอก

พืชดอกเมื่อเจริญเติบโตเต็มที่จะมีดอก ซึ่งทำหน้าที่ในการสืบพันธุ์ เกิดการปฏิสนธิได้เป็นผลและเมล็ด เมล็ดสามารถงอกเป็นต้นพืช เมื่อพืชเจริญเติบโตเต็มที่จะมีดอกที่สามารถสืบพันธุ์ได้อีก หมุนเวียนต่อไปเป็นวัฏจักรชีวิตของพืชดอก

วัฏจักรชีวิตของมะเขือ

มะเขือ เมื่อนำเมล็ดมะเขือไปปลูก เมล็ดจะงอกเป็นต้นกล้า จากต้นกล้าเจริญเติบโตขึ้นเป็นต้นมะเขือต้นใหญ่ เมื่อโตเต็มที่จะออกดอก เมื่อดอกได้รับการผสมพันธุ์ จะเกิดผล เมล็ดจากผลมะเขือที่แก่สามารถงอกเป็นต้นมะเขือต้นใหม่ต่อไป วัฏจักรชีวิตประมาณ 2-3 เดือน

รูปที่ 11 วัฏจักรชีวิตของมะเขือ

ที่มา : วิไลรัตน์ อนุสรณ์ประดิษฐ์, 2558.

วัฏจักรชีวิตของทานตะวัน

ทานตะวัน เริ่มจากเพาะเมล็ดจนถึงระยะช่อดอกเริ่มแห้งและเก็บเมล็ดได้
ใช้เวลา 90 – 100 วัน (13 สัปดาห์)

รูปที่ 12 วัฏจักรชีวิตของทานตะวัน
ที่มา : วิไลรัตน์ อนุสรณ์ประดิษฐ์ ,2558.

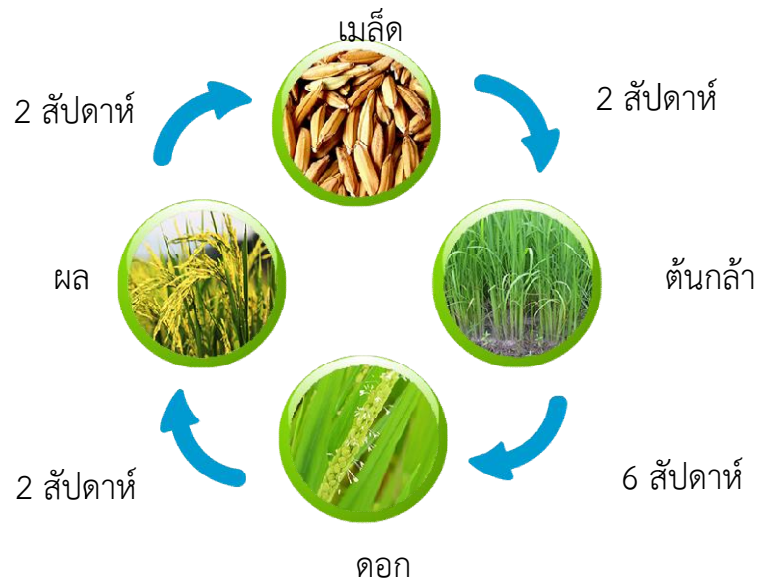
เข้าใจหรือยังคะ จันเรามาศึกษาวัฏจักรชีวิตของพืชชนิดอื่น

วัฏจักรชีวิตของกระเจี๊ยบ

วัฏจักรชีวิตของข้าว

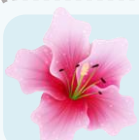
รูปที่ 13 วัฏจักรชีวิตของกระเจี๊ยบและข้าว
ที่มา : วิไลรัตน์ อนุสรณ์ประดิษฐ์ ,2558.

เราไปฝึกสมองและทบทวน
ความเข้าใจ
กันนะคะ

แบบฝึกหัดที่ 1

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านข้อมูลที่กำหนด แล้วตอบคำถามให้ถูกต้อง
(คะแนนเต็ม 5 คะแนน)

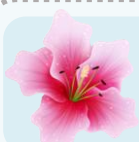
หนูแดงสำรวจส่วนประกอบของดอกในพืช 6 ชนิด ได้ข้อมูล ดังนี้

ชนิดดอกพืช	กลีบเลี้ยง	กลีบดอก	เกสรเพศผู้	เกสรเพศเมีย
ดอกมะเขือ	✓	✓	✓	✓
ดอกมะพร้าว	✓	✓	✗	✓
ดอกกุหลาบ	✓	✓	✓	✓
ดอกมะยม	✓	✓	✓	✗
ดอกมะนาว	✓	✓	✓	✓
ดอกฟักทอง	✓	✓	✓	✗

1. ดอกของพืชที่มีส่วนประกอบครบทั้ง 4 ส่วน มีดอกอะไรบ้าง
.....
2. ดอกของพืชที่มีส่วนประกอบไม่ครบทั้ง 4 ส่วน มีดอกอะไรบ้าง
.....
3. ดอกที่มีครบทั้งเกสรเพศผู้และเกสรเพศเมีย มีดอกอะไรบ้าง และจัดเป็นดอกประเภทใด
.....
4. ดอกที่มีเกสรเพศผู้หรือเกสรเพศเมียเพียงอย่างเดียว มีดอกอะไรบ้าง และจัดเป็นดอกประเภทใด
.....
5. จากข้อมูล ควรใช้เกณฑ์ใดพิจารณาว่าเป็นดอกสมบูรณ์เพศหรือเป็นดอกไม่สมบูรณ์เพศ
.....

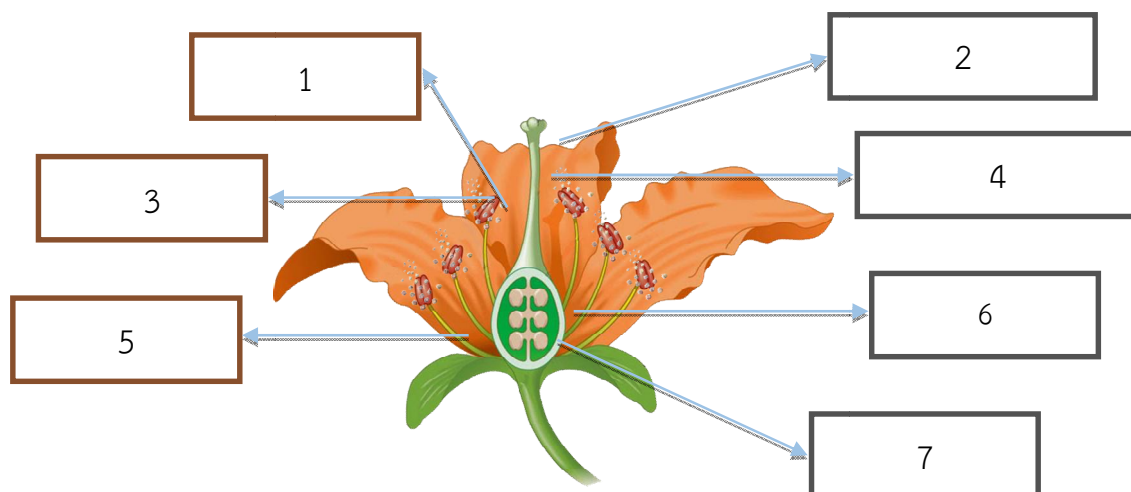

แบบฝึกหัดที่ 2

คำชี้แจง ให้นักเรียนตอบคำถามให้ถูกต้อง (คะแนนเต็ม 10 คะแนน)

1. ศึกษาภาพด้านล่าง แล้วตอบคำถามให้ถูกต้อง (คะแนนเต็ม 7 คะแนน)

หมายเลข 1 คือ .....

หมายเลข 3 คือ .....

หมายเลข 5 คือ .....

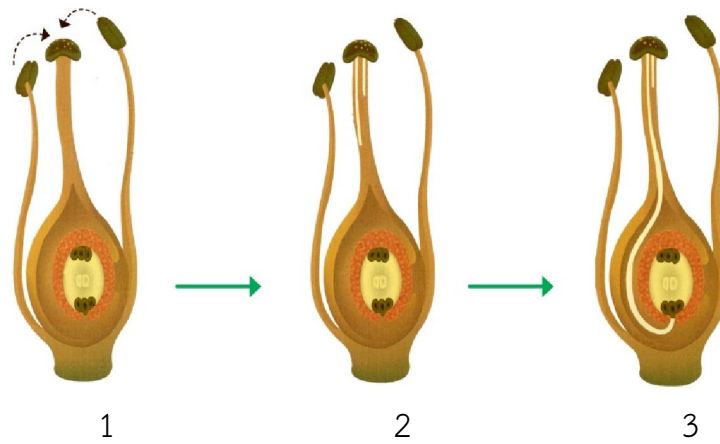
หมายเลข 7 คือ .....

หมายเลข 2 คือ .....

หมายเลข 4 คือ .....

หมายเลข 6 คือ .....

2. อธิบายขั้นตอนการสืบพันธุ์ของพืชมีดอกในภาพด้านล่าง (คะแนนเต็ม 3 คะแนน)

ขั้นตอนที่ 1

.....

.....

ขั้นตอนที่ 2

.....

.....

ขั้นตอนที่ 3

.....

.....

แบบฝึกหัดที่ 3

คำชี้แจง ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ หน้าข้อความที่ถูกต้อง และทำเครื่องหมาย ✕ หน้าข้อที่ผิด (คะแนนเต็ม 10 คะแนน)

- _____ 1. ดอกไม้มักมีสีสวยงามเพื่อล่อแมลงให้มาตอมช่วยในการผสมเกสร
- _____ 2. ดอกบัวเป็นดอกไม้สมบูรณ์เพศ
- _____ 3. ส่วนประกอบของเกสรเพศเมียที่มีขน หรือยาวเหนียว เรียกว่า ยอดเกสรเพศเมีย
- _____ 4. เกสรเพศเมีย ประกอบด้วย รังไข่ และออวุล
- _____ 5. เกสรเพศผู้ มีส่วนประกอบ คือ ก้านชูอับเรณูและ เรณู
- _____ 6. พืชมีดอกสืบพันธุ์ได้ 2 ประเภท คือ แบบอาศัยเพศ และแบบไม่อาศัยเพศ
- _____ 7. สิ่งที่ช่วยถ่ายเรณู ได้แก่ แมลง นก ผีเสื้อ ลมพัด
- _____ 8. การปฏิสนธิ หมายถึง เซลล์สืบพันธุ์เพศผู้ ผสมกับ เซลล์สืบพันธุ์เพศผู้
- _____ 9. หลังการปฏิสนธิ รังไข่ เจริญเป็นเมล็ด
- _____ 10. พืชมีดอกสามารถสืบพันธุ์แบบไม่อาศัยเพศ ได้แก่ การแตกหน่อ และการแตกต้นใหม่จากใบ

แบบฝึกหัดที่ 4

คำชี้แจง ให้นักเรียนตอบคำถามให้ถูกต้อง และสมบูรณ์ (คะแนนเต็ม 15 คะแนน)

1. ให้นักเรียนสืบค้นข้อมูลวัฏจักรของพืชดอกที่สนใจมา 1 ชนิด แล้วเขียนแผนภาพแสดงวัฏจักรชีวิตของพืชชนิดนี้ จากนั้นเขียนอธิบายวัฏจักรชีวิตของพืชประกอบแผนภาพ (คะแนนเต็ม 10 คะแนน)

วัฏจักรชีวิตของต้น .....

พืชชนิดนี้มีวัฏจักรชีวิต ดังนี้

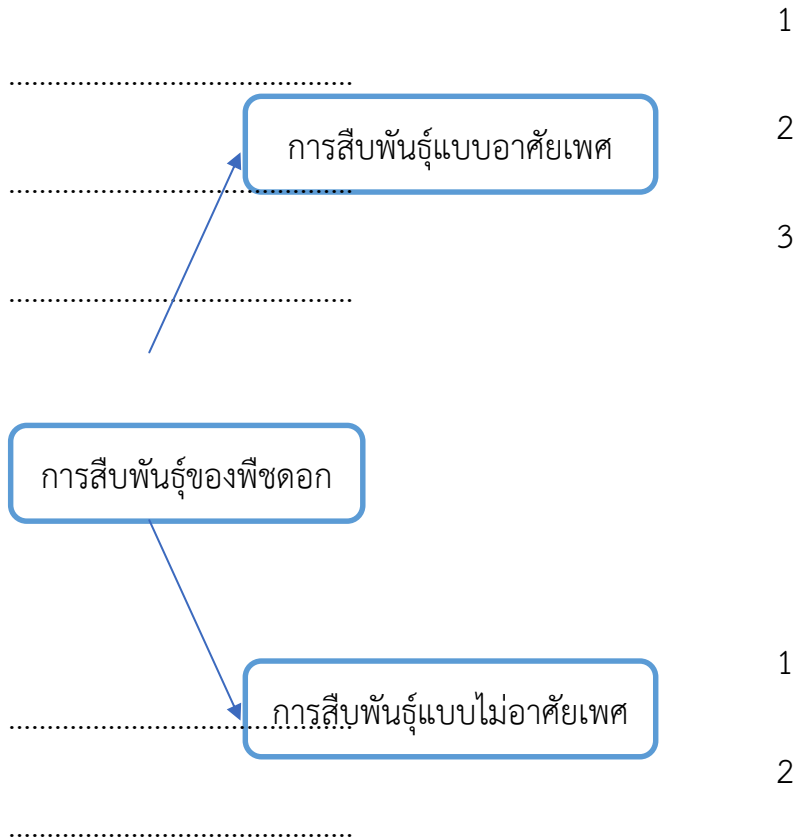
.....

.....

.....

.....

2. ให้นักเรียนสรุปความรู้โดยเขียนแผนผังความคิด เรื่อง การสืบพันธุ์ของพืชดอก
(คะแนนเต็ม 5 คะแนน)

แบบทดสอบหลังเรียน

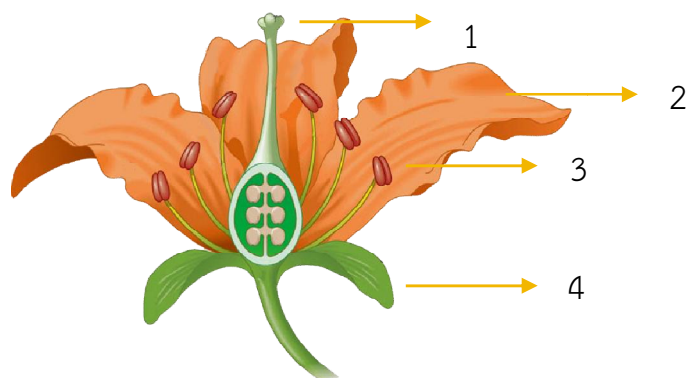

คำชี้แจง ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียวแล้วทำเครื่องหมายกากบาท (X) ลงในกระดาษคำตอบ (คะแนนเต็ม 10 คะแนน)

1. พืชข้อใดเป็นดอกสมบูรณ์เพศ
  - ก. กุหลาบ มะเขือ
  - ข. ข้าวโพด ตำลึง
  - ค. มะละกอ บวบ
  - ง. ฟักทอง มะยม
2. การที่วัฏจักรชีวิตของพืชสามารถดำเนินต่อไปได้เรื่อยๆ ทำให้เกิดผลดีต่อพืชอย่างไร
  - ก. ไม่ตาย
  - ข. ไม่สูญเสียพันธุ์
  - ค. ไม่กลายพันธุ์
  - ง. เจริญเติบโตดี
3. ข้อใดแสดงวัฏจักรชีวิตของต้นถั่วฝักยาวได้ถูกต้อง
  - ก. ต้นถั่วฝักยาว → ดอก → ผล → เมล็ดแก่ → ต้นถั่วฝักยาว
  - ข. ต้นถั่วฝักยาว → ผล → เมล็ดแก่ → ดอก → ต้นถั่วฝักยาว
  - ค. ต้นถั่วฝักยาว → เมล็ดแก่ → ดอก → ผล → ต้นถั่วฝักยาว
  - ง. ต้นถั่วฝักยาว → ผล → ดอก → เมล็ดแก่ → ต้นถั่วฝักยาว
4. กลีบดอกมีประโยชน์อย่างไร
  - ก. สร้างเซลล์สืบพันธุ์
  - ข. ป้องกันอันตรายจากแมลง
  - ค. ใช้ในการสังเคราะห์ด้วยแสง
  - ง. ล่อแมลงเพื่อช่วยถ่ายเรณู
5. เกสรเพศผู้ ทำหน้าที่อะไร
  - ก. สร้างเซลล์ไข่
  - ข. สร้างเรณู
  - ค. สร้างสีให้กลีบดอก
  - ง. สร้างสารป้องกันแมลง

6. ดอกที่มีเกสรเพศเมียและเกสรเพศผู้อยู่ในดอกเดียวกัน จัดเป็นดอกประเภทใด
- ก. ครบส่วน
  - ข. ไม่ครบส่วน
  - ค. สมบูรณ์เพศ
  - ง. ไม่สมบูรณ์เพศ
7. การปฏิสนธิของพืช คืออะไร
- ก. การผสมกันของเรณูกับเซลล์ไข่
  - ข. กระบวนการสร้างเซลล์สืบพันธุ์
  - ค. การถ่ายเรณูโดยใช้แมลง
  - ง. การแพร่พันธุ์พืชโดยใช้เมล็ด
8. ข้อใดเกิดขึ้นเป็นอันดับแรก ในการสืบพันธุ์แบบอาศัยเพศของพืช
- ก. การปฏิสนธิ
  - ข. ไข่เจริญเป็นผล
  - ค. การถ่ายเรณู
  - ง. การงอกของเรณู

พิจารณาภาพต่อไปนี้ แล้วตอบคำถามข้อ 9-10

9. จากภาพ หมายเลข 2 และ 3 คืออะไร
- ก. กลีบดอก และ เกสรเพศเมีย
  - ข. กลีบดอก และ เกสรเพศผู้
  - ค. กลีบเลี้ยง และ เกสรเพศผู้
  - ง. กลีบเลี้ยง และ เกสรเพศเมีย

10. ห่อหุ้มดอกขณะที่ดอกยังอ่อนเพื่อป้องกันอันตรายจากแมลง คือประโยชน์ของหมายเลขใด

- ก. หมายเลข 1
- ข. หมายเลข 2
- ค. หมายเลข 3
- ง. หมายเลข 4

เฉลยแบบทดสอบก่อนเรียน

1. ข	6. ก
2. ง	7. ค
3. ง	8. ก
4. ข	9. ข
5. ค	10. ก

เฉลยแบบฝึกหัดที่ 1

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านข้อมูลที่กำหนด แล้วตอบคำถามให้ถูกต้อง
(คะแนนเต็ม 5 คะแนน)

หนูแดงสำรวจส่วนประกอบของดอกในพืช 6 ชนิด ได้ข้อมูล ดังนี้

ชนิดดอกพืช	กลีบเลี้ยง	กลีบดอก	เกสรเพศผู้	เกสรเพศเมีย
ดอกมะเขือ	✓	✓	✓	✓
ดอกมะพร้าว	✓	✓	✗	✓
ดอกกุหลาบ	✓	✓	✓	✓
ดอกมะยม	✓	✓	✓	✗
ดอกมะนาว	✓	✓	✓	✓
ดอกฟักทอง	✓	✓	✓	✗

1. ดอกของพืชที่มีส่วนประกอบครบทั้ง 4 ส่วน มีดอกอะไรบ้าง
ดอกมะเขือ, ดอกกุหลาบ และดอกมะนาว
2. ดอกของพืชที่มีส่วนประกอบไม่ครบทั้ง 4 ส่วน มีดอกอะไรบ้าง
ดอกมะพร้าว, ดอกมะยม และดอกฟักทอง
3. ดอกที่มีครบทั้งเกสรเพศผู้และเกสรเพศเมีย มีดอกอะไรบ้าง และจัดเป็นดอกประเภทใด
ดอกมะเขือ, ดอกกุหลาบ และดอกมะนาว จัดเป็นดอกสมบูรณ์เพศ
4. ดอกที่มีเกสรเพศผู้หรือเกสรเพศเมียเพียงอย่างเดียว มีดอกอะไรบ้าง และจัดเป็นดอกประเภทใด
ดอกมะพร้าว, ดอกมะยม และดอกฟักทอง จัดเป็นดอกไม่สมบูรณ์เพศ
5. จากข้อมูล ควรใช้เกณฑ์ใดพิจารณาว่าเป็นดอกสมบูรณ์เพศหรือเป็นดอกไม่สมบูรณ์เพศ
เกสรเพศผู้และเกสรเพศเมีย

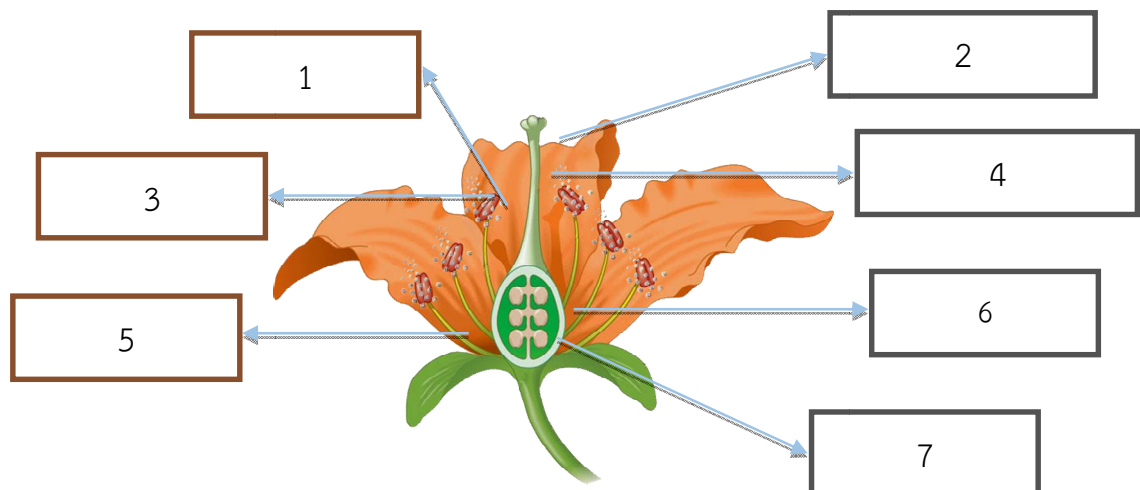

เฉลยแบบฝึกหัดที่ 2

คำชี้แจง ให้นักเรียนตอบคำถามให้ถูกต้อง (คะแนนเต็ม 10 คะแนน)

1. ศึกษาภาพด้านล่าง แล้วตอบคำถามให้ถูกต้อง (คะแนนเต็ม 7 คะแนน)

หมายเลข 1 คือ อับเรณู

หมายเลข 3 คือ เรณู

หมายเลข 5 คือ ก้านชูอับเรณู

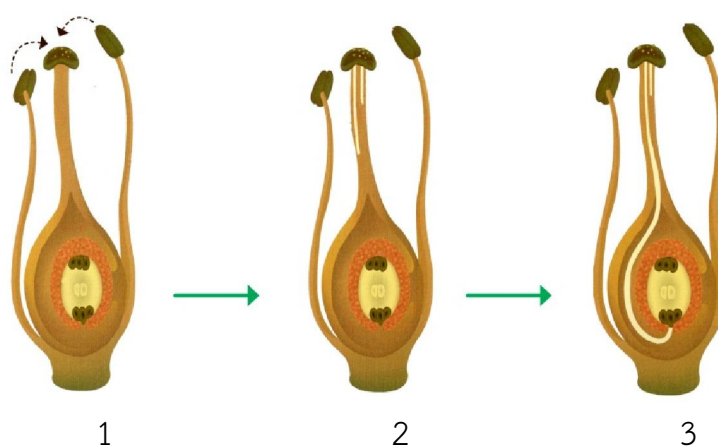
หมายเลข 7 คือ ออวูล

หมายเลข 2 คือ ยอดเกสรเพศเมีย

หมายเลข 4 คือ ก้านชูเกสรเพศเมีย

หมายเลข 6 คือ รังไข่

2. อธิบายขั้นตอนการสืบพันธุ์ของพืชมีดอกในภาพด้านล่าง (คะแนนเต็ม 3 คะแนน)

ขั้นตอนที่ 1 เกิดการถ่ายเรณู โดยเรณูปลิวไปตกบนยอดเกสรเพศเมีย

ขั้นตอนที่ 2 เรณูงอกหลอดไปตามเกสรเพศเมียลงไปยังรังไข่

ขั้นตอนที่ 3 เรณูงอกหลอดเข้าไปผสมกับเซลล์ไข่ เกิดการปฏิสนธิ

เฉลยแบบฝึกหัดที่ 3

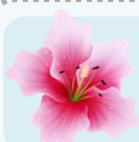

คำชี้แจง ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ หน้าข้อความที่ถูกต้อง และทำเครื่องหมาย ✕ หน้าข้อที่ผิด (คะแนนเต็ม 10 คะแนน)

- ☒ 1. ดอกไม้มักมีสีสวยงามเพื่อล่อแมลงให้มาตอมช่วยในการผสมเกสร
- ☐ 2. ดอกบัวเป็นดอกไม้สมบูรณ์เพศ
- ☒ 3. ส่วนประกอบของเกสรเพศเมียที่มีขน หรือยาวเหนียว เรียกว่า ยอดเกสรเพศเมีย
- ☒ 4. เกสรเพศเมีย ประกอบด้วย รังไข่ และออวุล
- ☒ 5. เกสรเพศผู้ มีส่วนประกอบ คือ ก้านชูอับเรณูและ เรณู
- ☒ 6. พืชมีดอกสืบพันธุ์ได้ 2 ประเภท คือ แบบอาศัยเพศ และแบบไม่อาศัยเพศ
- ☒ 7. สิ่งที่ช่วยถ่ายเรณู ได้แก่ แมลง นก ผีเสื้อ ลมพัด
- ☐ 8. การปฏิสนธิ หมายถึง เซลล์สืบพันธุ์เพศผู้ ผสมกับ เซลล์สืบพันธุ์เพศผู้
- ☐ 9. หลังการปฏิสนธิ รังไข่ เจริญเป็นเมล็ด
- ☒ 10. พืชมีดอกสามารถสืบพันธุ์แบบไม่อาศัยเพศ ได้แก่ การแตกหน่อ และการแตกต้นใหม่จากใบ

เฉลยแบบฝึกหัดที่ 4

คำชี้แจง ให้นักเรียนตอบคำถามให้ถูกต้อง และสมบูรณ์ (คะแนนเต็ม 15 คะแนน)

1. ให้นักเรียนสืบค้นข้อมูลวัฏจักรของพืชดอกที่สนใจมา 1 ชนิด แล้วเขียนแผนภาพแสดงวัฏจักรชีวิตของพืชชนิดนี้ จากนั้นเขียนอธิบายวัฏจักรชีวิตของพืชประกอบแผนภาพ (คะแนนเต็ม 10 คะแนน)

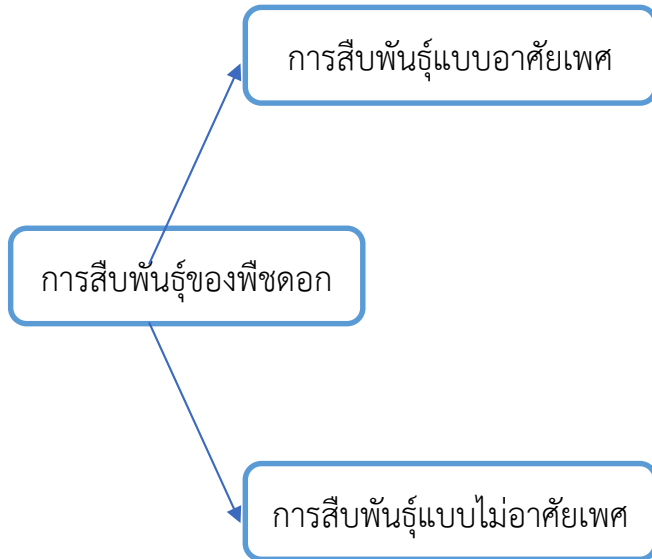
แนวทางการตอบ

วัฏจักรชีวิตของต้น มะเขือ

พืชชนิดนี้มีวัฏจักรชีวิต ดังนี้ เมื่อนำเมล็ดมะเขือไปปลูก เมล็ดจะงอกเป็นต้นกล้า จากต้นกล้าเจริญเติบโตขึ้นเป็นต้นมะเขือต้นใหญ่ เมื่อโตเต็มที่ที่จะออกดอก เมื่อดอกได้รับการผสมพันธุ์จะเกิดผล เมล็ดจากผลมะเขือที่แก่สามารถงอกเป็นต้นมะเขือต้นใหม่ต่อไป

2. ให้นักเรียนสรุปความรู้โดยเขียนแผนผังความคิด เรื่อง การสืบพันธุ์ของพืชดอก (คะแนนเต็ม 5 คะแนน)

1. การถ่ายเรณู
2. การปฏิสนธิ
3. การเปลี่ยนแปลงของดอก
หลังการปฏิสนธิ

- 1 การแตกหน่อของพืชดอก
บางชนิด
- 2 การแตกต้นใหม่จากใบ

เฉลยแบบทดสอบหลังเรียน

1. ก	6. ค
2. ข	7. ก
3. ก	8. ค
4. ง	9. ข
5. ข	10. ง

กระดาษคำตอบแบบทดสอบก่อนเรียน-หลังเรียน
เล่มที่ 1 การสืบพันธุ์และวัฏจักรชีวิตของพืชดอก

ชื่อ.....นามสกุล.....ชั้น.....เลขที่.....

*****

**

คำชี้แจง แบบทดสอบมีจำนวน 10 ข้อ จงทำเครื่องหมาย X ลงในข้อที่ถูกต้อง
ที่สุด (คะแนนเต็ม 10 คะแนน)

ก่อนเรียน					หลังเรียน				
ข้อ	ตัวเลือก				ข้อ	ตัวเลือก			
	ก	ข	ค	ง		ก	ข	ค	ง
1.					1.				
2.					2.				
3.					3.				
4.					4.				
5.					5.				
6.					6.				
7.					7.				
8.					8.				
9.					9.				
10.					10.				
รวม					รวม				

แบบสรุปผลการเรียนรู้

ชื่อ.....นามสกุล.....ชั้น.....เลขที่.....

เอกสารประกอบการเรียน เล่มที่ 1	คะแนนเต็ม	คะแนนที่ได้
แบบฝึกหัดที่ 1	5	
แบบฝึกหัดที่ 2	10	
แบบฝึกหัดที่ 3	10	
แบบฝึกหัดที่ 4	15	
คะแนนรวม	40	

บรรณานุกรม

เพชรรัตดา เทพพิทักษ์. (2553). **New สรุปเข้ม วิทยาศาสตร์ ป.5**. กรุงเทพฯ : แม็ค.
 ยุพา วรรณศ. (2553). **สัณฐานวิทยาของพืช**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
 ศิริรัตน์ วงศ์ศิริ และ รักซ้อน รัตน์วิจิตรเวช. (2552). **หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้
 พื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5**. กรุงเทพฯ :

อักษรเจริญทัศน์.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). **คู่มือครู
 สาระการเรียนรู้พื้นฐานวิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5**. กรุงเทพฯ : สกสค.

Libraries (ม.ป.ป.) (Online). **การแตกต้นใหม่จากใบ**. เข้าถึงได้จาก :

: <https://f.ptcdn.info/277/027/000/1420788557-photo-o.jpg>. เข้าถึงเมื่อ
 วันที่ 24 มิถุนายน 2558.

_____. **การแตกหน่อของไผ่และกล้วย**. เข้าถึงได้จาก :

: https://www.technologychaoban.com/news_detail.php?tnid=436.
 เข้าถึงเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2558.

_____. **การถ่ายเรณู**. เข้าถึงได้จาก :

: http://kanittafon.blogspot.com/2012_12_01_archive.html. เข้าถึงเมื่อ
 วันที่ 22 มิถุนายน 2558.

_____. **การปฏิสนธิ**. เข้าถึงได้จาก :

: http://www.truelookpanya.com/data/product/uploads/other4/Sci_P5_3_2.png. เข้าถึงเมื่อวันที่ 21 มิถุนายน 2558.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- _____ . การเปลี่ยนแปลงของรังไข่และอวัยวะหลังการปฏิสนธิ. เข้าถึงได้จาก :
: <http://oknation.nationtv.tv/blog/befit/2014/07/31/entry-3>. เข้าถึงเมื่อ
วันที่ 26 มิถุนายน 2558.
- _____ . ดอกพริกและดอกมะเขือ. เข้าถึงได้จาก :
: <http://www.the-than.com/FLower/FL-1/210/5.JPG>. เข้าถึงเมื่อวันที่ 12
มิถุนายน 2558.
- _____ . ดอกฟักทอง. เข้าถึงได้จาก :
: http://www.biogang.net/upload_img/biodiversity/biodiversity-183753-1.jpg. เข้าถึงเมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2558.
- _____ . ปัจจัยต่างๆ ที่ทำให้เกิดการถ่ายเรณู. เข้าถึงได้จาก :
: <http://www.thaigoodview.com/library/contest2553/type2/science04/24/>. เข้าถึงเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2558.
- _____ . ส่วนประกอบของเกสรเพศผู้และเกสรเพศเมีย. เข้าถึงได้จาก :
: <https://www.slideshare.net/ssuser0456ab/2-8777649>. เข้าถึงเมื่อวันที่ 16
มิถุนายน 2558.
- _____ . ดอกฟักทอง. เข้าถึงได้จาก :
: <https://www.slideshare.net/ssuser0456ab/2-8777649>. เข้าถึงเมื่อวันที่ 24
มิถุนายน 2558.